

SVERIGES
SKOLLEDARFÖRBUND

u.remissvar@regeringskansliet.se

kopia till: anders.edin@regeringskansliet.se
U2021/02365

Stockholm 31 augusti 2021

Remissvar Kampen om tiden – mer tid till lärande (SOU 2021:30)

Inledning

I SOU 2020:20 Utredningen om en mer likvärdig skola skriver utredarna på flera ställen om undervisningstidens betydelse för skolresultaten och det förvånande i att vi i Sverige inte ägnat denna fråga särskilt stor uppmärksamhet. Utredarna skriver exempelvis ”Om man stannar upp och betraktar frågan om de sviktande skolresultaten lite på distans så framstår det som svårbegripligt att flera åtgärder inte redan finns på plats. Också själva tanken att en elev som släpar efter i sin kunskapsutveckling inte omgående blir föremål för omfattande åtgärder också utanför den normala skoldagen är märklig, även i tider av en omfattande lärarbrist.”

Sveriges Skolledarförbundet har också tolkat direktiven till föreliggande utredningen så att syftet var att hitta vägar för att ge elever som behöver det mer undervisningstid. Mot bakgrund av detta är det förvånande att författarna till betänkandet inleder sin text med att betona att det i stället är undervisningens kvalitet som är det viktiga. Detta är ett trivialt påpekande för alla som är verkamma inom skolan och förbundet vänder sig emot att dessa två storheter överhuvudtaget ställs mot varandra.

Utredarna tar även inledningsvis ställning mot det de kallar för ”särlosningar” och förordar att alla åtgärder för att öka elevers kunskapsutveckling ska vara en del av det ordinarie arbetet. Sveriges Skolledarförbundet vänder sig mot även denna begränsning och menar att man måste kunna tänka i två perspektiv samtidigt. I SOU 2020:20 konstateras ”Att tillföra mer undervisning och ett relativt individualiserat format är i mångt och mycket den kanske mest naturliga pedagogiska reaktionen när resultat av undervisning inte blivit på önskad nivå. Utredningen har under arbetet stött på exempel på där skolor framgångsrikt tillämpat principen om utökad undervisning med gott resultat men det är också tydligt att detta har skett trots systemet och på grund av eldsjälsarbete snarare än på basis av hur skolsystemet är organiserat.”

Sveriges Skolledarförbundet menar att ett synsätt där alla individualiserade insatser betraktas som negativa särlosningar snarast motverkar det vi egentligen vill uppnå, dvs. maximala effekter. En mer riktad praktik måste kunna få finnas

SVERIGES SKOLLEDARFÖRBUND

VASAGATAN 48 • BOX 3266 • 103 65 STOCKHOLM • TELEFON 08-567 062 00
ORG.NR. 802003-0626 • STYRELSENS SÄTE STOCKHOLM • INFO@SKOLLEDARNA.SE • WWW.SKOLLEDARNA.SE

sida vid sida med det mer ordinarie arbetet utan att det ena ska behöva tränga ut det andra.

Utredaren återkommer till frågan om resursbristen som den stora hämskon. Sveriges Skolledarförbundet är självklart medvetna om den ansträngda arbetssituation som många skolledare och lärare befinner sig i. Att hitta vägar för att göra läraryrket till ett mer attraktivt yrkesval för fler studiemotiverade ungdomar, och att även locka vuxna till en karriär inom skolan, är en av vårt samhälles viktigaste utmaningar. Detta förhållande får dock inte förlama oss och förhindra att vi hittar vägar för att ge redan dagens elever så goda chanser som möjligt att klara sin utbildning.

Utredaren landar ett antal gånger i slutsatsen att det inte går att presentera förslag för författningsreglering inom de områden som direktiven omfattar. Sveriges Skolledarförbundet har ingen annan uppfattning men gör reflektionen att det kanske går att komma framåt via andra vägar. Om vi kan enas kring att hela samhället gärna ser att elever som behöver det erbjuds fler insatser utanför skoltid så kan sannolikt de flesta huvudmän och skolor hitta vägar för att ge dessa elever det utan att det behöver finnas centralt beslutade regleringar.

En sådan väg kan exempelvis innefatta verksamheten inom fritidshemmen. Dessa nämns inte alls som en strategisk resurs i utredningen, vilket Sveriges Skolledarförbundet ser som en brist.

I det följande kommenterar Sveriges Skolledarförbundet utredarens förslag i den ordning de presenteras i betänkandet.

Kapitel 5 Anpassning av nyanlända elevers undervisning.

Utredaren hade i uppdrag att ta ställning till om målgruppen för stödinsatserna prioriterad timplan och anpassad timplan bör utvidgas.

Förslag 5.5 *Målgruppen för stödinsatserna ska vara desamma som i dag och därmed inte utvidgas. Det föreligger inte heller skäl för att ändra villkoren för stödinsatserna. Skolverket ska ges i uppdrag att implementera insatserna prioriterad timplan och anpassad timplan på nytt.*

Sveriges Skolledarförbundet har inget att invända mot förslaget.

Utredaren går vidare och gör bedömningen att Skolverket bör utreda en nationell insamling av statistik om insatsernas användning. Sveriges

Skolledarförbundet uppmanar tvärt om till extrem återhållsamhet vad gäller nationell statistikinsamling i fall där det direkta syftet med uppgiftsinsamlingen är oklar mot bakgrund av den stora arbetsbelastning denna åsamkar de lokala verksamheterna.

Kapitel 6 Studietid – en ny form av läxhjälp

Utredaren hade i uppdrag att utarbeta en garanti för läxhjälp till elever som riskerar att inte bli behöriga till gymnasieskolans nationella program.

Förslag 6.7.1 *Elever i grundskolans årskurs 4-9 ska erbjudas studietid. Studietiden ska anordnas under eller i direkt anslutning till elevernas skoldag. Tiden för studietid ingår inte i den minsta totala undervisningstiden. Studietiden ska anordnas på den skolenhet som eleven tillhör och uppgå till minst två timmar per vecka. Lärare ska ansvara (sic) och leda studietid.*

Det ska införas en definition av studietid i skollagen med innebörden att det är fråga om undervisning inom grundskola som anordnas inom skollagen och som inte är obligatorisk för elever. Skolenheter får anordna studietid genom fjärrundervisning under gällande förutsättningar i skollagen.

Förslag 6.7.2 *Studietid ska erbjudas under ledning av lärare. Under studietiden kan även annan personal medverka, förutsatt att de har sådan utbildning eller erfarenhet att elevernas utveckling och lärande främjas.*

Utredaren har valt att inte använda begreppet läxor med hänvisning till att det är ett begrepp som inte regleras i skolförfattningarna och snarast ska ses som en metodfråga som lagstiftaren inte bör reglera. Sveriges Skolledarförbundet kan i och för sig se logiken i det resonemanget men menar att utredaren överdriver problematiken med läx-begreppet.

Sveriges Skolledarförbundet avråder från att införa en reglering av det som utredaren väljer att kalla studietid. Ställningstagandet grundar sig inte på att det inte behövs mer tid för vissa elever att studera och repetera, utan på att lösningen bedöms komplicerad och byråkratisk.

Enligt Sveriges Skolledarförbundet behövs större förändringar för att komma till rätta med problemen att allt för många elever inte blir behöriga till gymnasieskolans nationella program. Förbundet förordar ett ökat statligt ansvarstagande för såväl finansiering som anställningsförhållanden inom skolan. I avvaktan på

dessa reformer ser förbundet hellre att dagens lokala lösningar gällande läxhjälp uppmuntras och stöds på lämpliga sätt.

Bedömning 6.4.7 *Det bör inte införas särskilda bestämmelser i skolförfattningar om vem som ska ansvara för användningen av läxor eftersom befintlig reglering i skollagen bedöms som tillräcklig.*

Av direktiven framgick att det skulle utredas om det kunde tydliggöras att det är skolan som organisation som bestämmer över hur det ska arbetas med läxor.

Sveriges Skolledarförbundet kan förstå avsikten bakom skrivningen i direktiven. Det uppstår återkommande diskussioner mellan skolans professionella och externa intressenter kring metodfrågor. Läxor är ett sådant exempel. Förbundet delar dock utredarens bedömning att dessa former av utmaningar får bemötas på andra sätt än genom ytterligare förordningstext. Dagens skrivningar i skollagen är tillräckliga.

Kapitel 7 Lovskola – reglering, tillämpning och hur vidare (sic).

Utredaren hade i uppgift att föreslå hur en skyldighet att delta i lovskola ska utformas och ta ställning till vilka elever den ska gälla.

Förslag 7.8.1 *Den lovskola som huvudmannen är skyldig att erbjuda bör inte utvidgas till att omfatta andra årskurser inom grundskolan eller andra skolformer. Lovskolans verksamhet behöver följas upp och utvärderas innan en eventuell utvidgning övervägs.*

Sveriges Skolledarförbundet anser att lovskola är ett av flera bra initiativ för att ge elever i behov av mer undervisningstid möjligheter att nå målen för utbildningen. Förbundet ser inga generella problem med att liknande erbjudanden ges till elever i andra årskurser eller skolformer om förutsättningar och behov finns. Det bör dock även fortsättningsvis få avgöras lokalt.

Sveriges Skolledarförbundet ställer sig bakom utredarens förslag.

Förslag 7.8.2 *Elever i årskurs 9 som riskerar att inte nå kunskapskraven för betyget E i ett eller flera ämnen och som därmed riskerar att inte bli behöriga till ett nationellt program i gymnasieskolan ska erbjudas lovskola även på loven under läsåret. Huvudmannens skyldighet utvidgas med ytterligare 25 timmar, vilket innebär att elever i årskurs 9 får rätt till sammanlagt 75 timmar.*

Sveriges Skolledarförbund delar utredarens bedömning att mer tid till lärande kan behövas för den elevgrupp som har svårigheter att nå behörighet till nationellt program på gymnasieskolan. Att erbjuda fler timmars lovskola, det vill säga undervisning under skolloven är en pedagogisk insats som kan ge god effekt. Förbundet delar även utredarens bedömning att fler timmar under läsåret har större chans att påverka studieresultaten positivt för de flesta elever, än om de läggs på i slutet. Här måste självklart individuella hänsyn kunna tas.

Sett ur ett övergripande perspektiv ger förslaget intryck av ett lappande och laggande av ett system som i grunden inte fungerar tillfredsställande. Enligt utredaren förekommer det att skolor väljer att avstå från lovskola under terminerna till förmån för lovskola under sommarlovet, endast av organisatoriska skäl i syfte att minimera kostnader. Sveriges Skolledarförbund har svårt att uppskatta omfattningen av den typen av bedömningar och agerande. Det är viktigt att det är elevernas behov som styr utvecklingen och de pedagogiska insatserna och inte andra motiv. Detta gäller såväl huvudmän som statliga utredare.

Med reservationen att Sveriges Skolledarförbund egentligen förordar en mer övergripande ansvarsreform som skulle göra regleringsanpassningar som denna obehövligen, ställer sig förbundet bakom förslaget.

Kapitel 8 Lovskola – motivation i relation till elevers skyldighet att delta

Utredaren har haft i uppgift att föreslå hur en skyldighet att delta i lovskola ska utformas och ta ställning till vilka elever den ska gälla.

Förslag 8.6. *Det bör inte införas bestämmelser i skollagen om obligatorisk verksamhet i lovskola eftersom det närvarokrav som finns för deltagande i lovskola i det befintliga regelverket bedöms vara tillräckligt. Huvudmän och skolor ska förstärka sitt motivationsarbete inför och under lovskola.*

Utredaren har på ett ambitiöst sätt gått igenom frågan om eventuell skyldighet att delta i lovskola och landat i att fördelarna med nuvarande system överväger.

Sveriges Skolledarförbund delar utredarens bedömning och ställer sig bakom förslaget att avisa en reglering kring skyldighet att delta i lovskola. Samtidigt avrådes från de alternativa lösningar som utredaren presenterar.

Kapitel 9 Förlängd skolplikt för nyanlända elever

Utredaren har haft i uppdrag att analysera och föreslå hur skolplikten kan förlängas för nyanlända elever som inte är behöriga till ett nationellt program i gymnasieskolan.

Bedömning 9.11. *Det bör inte införas några bestämmelser i skollagen som innebär en förlängd skolplikt för nyanlända eftersom en sådan reglering riskerar att strida mot såväl grundlag som diskrimineringslagen och det bakomliggande EU-direktivet.*

Utredaren presenterar en gedigen genomgång av olika aspekter på förslaget och landar i bedömningen att skolplikten inte bör förlängas.

Sveriges Skolledarförbund delar utredarens bedömning.

Kapitel 10 Språkstärkande undervisning för elever på sommaren.

Utredaren har haft i uppgift att analysera och föreslå hur nyanlända elever i högstadiet och i gymnasieskolans introduktionsprogram som omfattas av förslaget om förlängd skolplikt ska ges kortare sommarlov och därmed mer tid till undervisning.

Bedömning 10.7 *Det finns behov av en språkstärkande sommarskola för elever som avslutat årskurs 9 i grundskolan och som fått betyget F eller – i ämnet svenska som andraspråk, samt elever på språkintruktionsprogram. Bemannning och innehåll i en språkstärkande sommarskola bör övervägas närmare när resultatet från Skolverkets översyn av svenskämnen har redovisats.*

Sveriges Skolledarförbund delar utredarens bedömning.

Kapitel 11 Elevernas sammantagna undervisningstid påverkar kunskapsresultaten.

Utredaren tar i det här avsnittet upp frågor som ligger utanför direktiven men som sammantaget bedöms påverka elevernas samlade undervisningstid på ett väsentligt sätt.

Bedömning 11.6.1 *Regelverket om när betyg ska sättas bör ses över i samtliga skolformer. Skolverket bör utreda förutsättningarna för ett samlat inrapporteringsystem, där bland annat betyg kan rapporteras. Det bör utredas vidare vilka uppgifter som ska samlas in via ett sådant system.*

Bedömning 11.6.2 *Läsårets längd och struktur bör utredas i samtliga skolformer.*

Sveriges Skolledarförbund anser att ett ökat statligt ansvar för och samordning av frågor kring skolans digitalisering behövs bland annat för ökad likvärdighet, kostnadseffektivitet, minskad administration och för att underlätta insamling av relevanta data. Förslaget om ett samlat inrapporteringsystem för bland annat betyg skulle med stor säkerhet spara betydande mängder tid som i dag läggs på administration av olika lokala system.

Förbundet stöttar även förslaget att utreda läsårets längd och struktur i såväl grundskolan som gymnasieskolan och föreslår att någon form av försöksverksamhet med alternativa former inleds. Det är svårt att hitta bra samtida argument för att dagens reglering är den bästa för elevernas inlärning. Om läsårets längd och förläggning skulle visa sig ha stor vikt för andra relevanta parametrar, exempelvis läraryrkets attraktivitet, så måste även dessa tas med i bedömningen av eventuella förändringsförslag.

Med vänlig hälsning

Sveriges Skolledarförbund

Matz Nilsson
Förbundsordförande